

КОНЦЕПТ ЛЮБОВІ У РЕЛІГІЙНО - ФІЛОСОФСЬКИХ ТРАДИЦІЯХ

Актуальність теми: людина та її моральність практично завжди були об'єктом для філософського, психологічного та релігійного осмислення. Історія філософської думки є свідченням того, що більшість мислителів займалися проблемою людини. А якщо людина виступає як центральний об'єкт філософії, тоді тема любові не може не бути однією з головних у філософській теорії. В любові й тільки завдяки їй, людина набуває істинного життя, істинних сенсів та переживань. Актуальним стає переосмислення духовного поступу людства, передусім в аспекті становлення та розвитку любові як однієї із найбільш важливих цінностей духовного світу людини та відтворення у філософському дискурсі теоретичних підходів до аналізу саме цього явища. Загалом тема любові з давнини постала основою для розвитку мистецтва, яке осягає її красу, багатство її екзистенціального змісту через мовні та зорові образи. Прагнення до пізнання любові та її значення в житті людини є таким же вічним, як і пошуки сенсу буття.

На даний час драматизм нашого сучасного життя – це знецінення духовних основ та ідеалів, тобто знищення моральних орієнтирів, наслідком чого є «загубленість» людини. Любов пов'язана з буттям людини в світі, з метою її життя, її сенсами. Саме у цьому і полягає унікальність любові, її космічна безмежність та онтологічна вкоріненість. Ставлення людини до Бога також деталізується та розгортається як у словах, так і в певних думках і висловах. Людина сама обирає слова любові для спілкування зі своїм Богом, своїм Абсолютом, вона звертається до Нього в такий спосіб, який характеризує саму людину, її прагнення, думки, мрії та вчинки. Водночас релігійність є неможливою без цього звернення людини до Бога, до Абсолюту, а також без молитви, без внутрішньої діалогічності. Релігійність є спрямованістю душі до любові.

Дослідженням концепту любові в релігійно-філософських традиціях займалися такі науковці: А. Аврелій, Ф. Аквінський, Дене де Ружмон, Е. Фромм, В. Туренко, Н. Хамітов, С. Крилов та інші.

Метою дослідження є аналіз концепту любові як особливої форми самоздійснення людини та розкриття цього явища в релігійно-філософських традиціях.

Завдання дослідження: визначити поняття, окреслити місце та значення любові в розвитку особистості; з'ясувати значення любові в східно-православних традиціях; висвітлити соціальну цінність любові;

Об'єктом дослідження є концепт любові людського буття у релігійно-філософських традиціях.

Предметом є культурно-ідеологічний зміст феномену любові у релігійно-філософському здобутку.

Відомо, що в християнських чеснот найвищий ступінь посідає любов. Любов є однією із найунікальніших форм спілкування, яка дає найбільше міжособистісне єднання. Упродовж багатовікового існування людської культури вона вважалася однією з основних моральних цінностей. Адже, фокусує етичний вимір людського існування й може бути, на думку Е. Фромма «сміливим зануренням в переживання єдності» в усій багатоманітності сторін, але передусім у духовній [1, с. 25].

Любов – це пошук абсолютного центру поза собою. Любов – одна з вічних тем та проблем, над якими замислювалось людство, тому вона є такою ж складною, як проблема життя, смерті та безсмертя. Лише любов здатна творити нас як людей. Без неї людина не спроможна стати повноцінною особистістю. Без любові вона позбавлена справжнього життя і глибини, а тому не здатна ні діяти ефективно та творчо, ні розуміти себе та навколишніх їй людей.

С. Крилова вважає, що любов являє собою найглибшу повноту особистісного буття в єдності з іншою особистістю, світом і Абсолютом, яка долає несвободу і самотність [2, с. 348].

Духовна любов, нейтралізуючи зацикленість на собі, повинна відкривати перед людиною страждання всього, що «за нею», від усвідомлення своєї сутності. Співчуваючи всьому, тобто якоюсь мірою спів страждаючи, людина відкриває у собі любов до всього, отримуючи у відповідь любов до себе, тим самим усвідомлюючи, що вона не одна. Мігель де Унамуну зауважує, що «любов безглуздість, якщо Бога нема» [3, с. 238].

Бог, на думку філософа, не потрібний людині для того, щоб врятувати свідомість. Непотрібний і для того, щоб досягнути існування, але потрібний, щоб пережити його. Бог не потрібний людині, щоб вона дізналась «як?» і «чому?» щось існує. Але потрібний, щоб вона відчула «для чого?», «навіщо?» існує. Доречною та потрібною тут знову буде згадка про французького мислителя парадоксів Блеза Паскаля. Згідно із його «парі» щодо віри, якщо безвірна людина повірить у Бога, то: якщо Бог не існує – вона нічого не втрачає, а якщо існує – набуває [4, с. 102]. Так із трактуванням любові в Унамуну: якщо Бог не існує – любов безглузда, якщо Бог існує – несе в собі потенційність безсмертя.

Згідно з цим також не можна не погодитися з сучасним українським автором А. Морозовим, який пише: «У любові поєднуються... і свобода (не можна примусити полюбити), і краса (ми любимо все, що прекрасне), і добро (у любові ми бажаємо блага іншому), і духовний сенс (ми не можемо звести любов до матеріальних хімічних процесів та реакцій у крові)» [5, с. 181].

У східно-православній духовній традиції любов являє з'єднання апофатизму та катафатизму. Тобто з одного боку сутність Бога недоступна для пізнання, але з іншого боку – Бога можна досягнути завдяки його енергіям, а саме – любові. Адже, було підтверджено, ідеал любові у православ'ї – це любов, що дає можливість пізнати Бога, тобто справжнє благо. Аргументовано і те, що без любові до ближнього неможливими стають порятунок та понад розумове пізнання. Також у східно-православній духовній традиції було доведено, що Бог, як справжнє благо, може бути досяжний тільки завдяки почуттю любові.

Ідея любові до Бога у східній свято отецькій традиції, розглядається як найбільш таємничим, можна навіть сказати містичним чином. Адже, для пояснення почуття любові до Бога, східні Отці Церкви виробили концепцію «тверезого сп'яніння» та поняття «смаку любові», які найбільш метафорично зображають сенс та зміст цього різновиду любові у структурі людського життя [6, с. 256].

Ці висловлення, на думку А. В. Скліра становлять основу вчення більшості Отців Церкви та православних філософів про любов. Важливість і складність любові багато в чому визначається тим, що в ній, як у фокусі, перетинаються протилежності біологічного й духовного, особистісного й соціального, інтимного й загальнозначущого. В любові як у жодній іншій галузі необхідно відрізнити вище від нижчого, прекрасне від потворного, справжнє людське почуття від його викривлених, спотворених форм, бо втрати тут – це втрати людського начала, людської сутності [7, с. 213].

На даний момент можна помітити, що любов все більше і більше набуває позитивного характеру, що змінює людину. Християнська любов - це покора теперішньому. Бо любити Бога - означає коритися Богові, який наказує нам любити одне одного.

На думку одного із найвизначніших філософів Платона, любов – це прагнення людини до цілісності. Любов наголошує старогрецький мислитель, це – Божественна сила, яка допомагає людині подолати власну недосконалість, помічниця на шляху до Істини. Тобто Краси і Блага. Платон пов'язує любов із всезагальним, наприклад, з ідеєю блага, але не зі ставленням однієї людини до іншої, так що любов виступає у нього як безособовий загальний принцип [8].

Тому релігійне осмислення концепту любові постає, як процес єдності божественного і людського, глибоким онтологічним чином зображаючи поєднання світу, нерозривний зв'язок кожної людини з іншими, взаємозалежність всіх долі і фатальний зв'язок всіх і кожного окремо з Богом. Таким чином любов знаходить всевітній сенс, а заповіді любові стають не тільки головними етичними принципами християнства, а й тієї моральною і духовною віссю, на якій тримається світобудова.

Висновок: любов – це завжди обрії майбутнього, пригадування про майбутнє, його ідеальну модель. Пошук сенсу людського існування, розуміння любові як універсального принципу буття та пізнання, відповідно до якого формується моральне та естетичне ставлення людини до світу та інших людей, як важливого принципу творчості й самоствердження людини, саме сьогодні може бути продуктивним для нас на шляху звернення до двох традицій інтерпретації любові, тому що всілякий період соціальної нестабільності та потрясінь породжує особливий тип духовності, який своєрідно поєднує перехідні епохи.

Представники східної святоотецької традиції розглядали гносеологічний аспект любові у людському бутті у трьох аспектах: співвідношення любові та розуму у структурі людського пізнання, розумність чи нерозумність любові, та чи може людина її пізнати. Проаналізувавши в межах творчості східних Отців Церкви дані аспекти феномену любові, можна констатувати, що любов є не просто почуттям, а мудрим почуттям, яке здатне допомагати людині пізнавати більш глибинно сутність всього, що у світі. Іншого та саму себе.

Той, хто осягнув ступінь Божественного споглядання, постійно перебуває в чесноті. Людина знаходить всевітній сенс життя в любові, адже відбувається процес поєднання людського та божественного.

Література

1. Ерік Фромм Мистецтво любові. Пер. з англ. В. І. Кучменко. Харків : «КСД», 2017. 192 с.
2. Крилова С. Любов: Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. С. 348-349.
3. Унамуно-и-Хуго Мигель Любовь, боль, сострадание и личность: Трактаты о любви. Мариуполь: ИФРАН, 1994. С. 210 – 302.
4. Блез Паскаль. Думки: пер. з французької А. Перепаді, О. Хоми. Київ: Дух і літера, 2009, 704 с.
5. Морозов А. Любов і смерть. Київ, 2009. 216 с.
6. Ідея любові до Бога у філософсько-богословських поглядах східнопатристичної традиції. В. Е. Туренко. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7 Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: [зб. наукових праць]. ред.: В. П. Андрущенко (голова); М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 2011. Випуск 26 (39). 248–256 с.
7. Скляр А. В. Идеал любви в восточно- православной духовной традиции. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць: ред. В. М. Вапкевич. Київ: «Гілея». 2016. Вип. 113 (10). С. 213 – 217.
8. Платон Діалоги. Харків : «Фолоіо», 2008. 349 с.
9. Hnasevych Nadia Value dimensions of sociocultural human existence : Humanities Bulletin of Zaporizhzhе state engineering academy: Proceedings Scientific publications. Issue 74, 2018. С. 61-71.